Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

Год трэци

Вильня 23 (5) акцябра 1908 г.

№ 22.

Цэна з пэрэсылдою и дастаукою ка хаты: на 1 г.— 3 р., на 6 мес.— 1 р. 50 кап., на 3 м. — 75 к., на 1 мес. — 25 к. Без дастауки и пэрэсылки: на 1 г. — 2 р. 40 к., на 6 м.— 1 р. 20 к., на 3 мес. — 60 к., на 1 мес.—20 к. За границаю: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р., на 3 мес. — 1 р. Пэрэмена адрэсу — 20 кап.

Наша Нива

Пэршая Беларуская Газэта з Рысунками

Выходзиць раз у тыдзень рускими и польскими литэрами

Падписка прынимаецца и прадаюцца атдзельные: нумэры газэты 1) У Кант. „Нашай Нивы“ — Виленская вулииа дом № 20, 2) У Книгарни „Знание“ — Георгиески праспэкт дом № 4. 3) У Книгарни Литоуской М. Пясэцкой — Шлапэлис, Доминиканская вулица дом № 13.

Адрэс рэдакции и администрации: **Вильня, Виленская вулица, дом № 20.**

Абъяуленьня прынимаюцца на наследней страницы па 20 кап. за линейку малыми литэрами. Рукаписы и корэспондэнции, прысланные у рэдакцию, мусяць быць чытатэльна написаны з праудзивою фамильею и адрэсом таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падписаць прозвищэ разом з фамильею, хто незахочэ, каб была надрукована праудзивая фамилия. Адрэс и фамилия тольки для ведама рэдакции.

Хто хочэ мець даход, прадаючы „Нашу Ниву“ у вйосках, мястэчках и гарадох, нехай напишэ аб гэтым на аткрытцэ у Кантору нашай газэты.

У Думе и каля Думы.

1-ае заседаньне. Быў малебен, а потым пели „Божэ, Цара храни“. Социал-дэмократоў и „левых“ дэпутатоў пры гэтым не было. Сэкрэтар Думы кажэ, што правицельства падало ў Думу 204 новых законоў, каторые трэба разглядзець и зацьвярдзиць. „Правые“ кажуць, што найперш трэба разглядзець закон 9 ноябра (аб тым, што мужыки сваи участки зямли дастаюць у прыватнае владаньне, значыць, могуць прадаваць их, купляць, закладаць).

87 членоў Думы падаюць заяўленьне, ў каторым написана, што *праф. Погодин* хацеў чытаць лекцию аб Боснии и Гэрцэговине и аб прылучэньню их да Аўстрыи, але градоначальник пецербурски лекцию прачытаць пазволиў, а потым другим аратарам не пазволиў сказаць свае думки аб гэтай справе. На гэта па закону 4 марца аб сабраньнях ён ня меў права. Дума ў адзин голас пастанавила зрабиць таки „запрос“ министру: 1) ци знае министэр аб гэтым и 2) што ён зробиць, каб гэты закон не ламаўся.

З лекцией Погодина была такая справа. Летам апроч студэнцкаго ўсеславянскаго зьезду, аб каторым писалося ў „Н. Н.“ быў ешчэ други зьезд усеславянски, на каторым не было украинцоў и белорусоў. На гэты зьезд прогрэсиўные руские людзи не паехали; были правые дэпутаты, граф Бобрынски и другие паны. Шмат там гаварылося аб тым, што Расея як-бы апекунка и матка ўсих славян. Были там и сэрбы и чорнагорцы. Вось цяпер, як Боснию, дзе жывуць сэрбы, падгрэбла пад сябе Аўстрыя, и руски министэр заграничных спраў, Извольски, нея даў Аўстрыи зрабиць гэта, ды нават як-бы пахвалиў, — дык Сэрбия и Чорнагорыя, каторым гэта шкодзиць, падняли гвалт и прыслали дэпутатоў у Пецербург—прасиць ратунку. А тут ужо рускае правицельство бадай саўсим стало трымаць старану Аўстрыи. Тагды некаторые дэпутаты, прадседацель Думы Хомяков и др. хацели паказаць, што народ у Расеи саўсим не згаджаецца на тое, каб правицельство падтрымоўвало палитыку Аўстрыи. На лекцию праф. Погодина, дзе ён разам з другими хацеў трохи палаяць аустрыяцки уциск славяноў и невяликую аустрыяцкую свабоду, сабралося шмат дэпутатоў, Хомяков и др.; прыехали паслухаць их и китайские, японские, сэрбские, чорнагорские, болгарские ды розные другие заграничные людзи. И тут, як сказаў у Думе, д. Маклаков, вышоў стыд для рускаго национальнаго гонору: градоначальник не даў другим высказаць свае думки; проф. Погодин прачытаў трохи, и ўсим прышлося разыйсьцися.

Але ўсё-ж таки тое, што Дума на пэршым заседаньню як адзин чалавек зрабила запрос правицельству, памагло. Як видаць з апошних тэлеграмоў, министэр Извольски павярнуў справу так, што Расея не прызнае прылучэньня Боснии и Гэрцэговины и хочэ ўжо, каб па кусочку зямли дали Сэрбии и Чорнагорыи; Босния их разрэзае, як клинам, а як гэты клин цяпер захапило такое моцнае царства, як аўстрыйскае, то Сэрбию и Чорнагорыю можна саўсим зациснуць.

Трэба прызнацца, што такой палитыки уциску трымаецца не адна тольки Аўстрыя, а бадай усе царства у Эўропе; найменш цисьне сваи нации Англия. Яна дае заўсягды поўные правы и свабоду, дык с-пад Англии нияки народ ня хочэ выходзиць.

⁂

2-ое заседаньне. Дума выбирала ў камисии дэпутатоў и парадковала другие справы.

⁂

3-яе заседаньне. Разабрали кольки дробных спраў. Гаварыли, што абсуждаць перш: ци новы закон аб судох, ци аб зямли (закон 9 ноябра)? Закон аб зямли пастанавили ешчэ адлажыць, бо яго трэба апрацаваць. Закон аб новых судох так сама атккладаецца: ён ешчэ не апрацованы да канца.

⁂

Бюджэтная камисия пачала сваю работу ешчэ за месяц прад аткрыцьцем Г. Думы. Дэпутаты, каторым выпала працаваць у гэтай камисии, цяпер ужо скарэй могуць разглядзець усе даходы и расходы гасударства на 1909 год, бо ў тым гаду мели добрую практыку, разбираючы „бюджэт“ 1908 году.

Пры разгледаньню старога бюджэту, камисия выказала свае думки аб тым, як министры павинны писаць «сьметы», якога парадку трымацца. Беда тольки, што жаданьня дэпутатоў ня споўнены, и «сьметы», як кажэ прадседацель бюджэтнай камисии, написаны изноў пастараму.

Вось, напрыклад, Дума прасила, каб пры сьметах были написаны законы, па каторым министэрства трацяць грошы. Гэтаго близка нихто ня споўниў. А ешчэ, як пишэ «Н. Вр.», гэтые самые министэрства затрымываюць работу камисии тым, што не даюць патрэбных ведамасьцей.

Тым часам да Новаго Году астаецца тольки крыху больш за два месяцы, а ад 1-го стычня 1909 году ўсе выдатки павинны рабицца ўжо па новай «росписи». А як тую «роспись» павинна разабраць и зацьвярдзиць ня тольки Дума, але и Гасударствены Савет, дык малая надзея, каб работа гэта была скончэна ў свой час, ды ешчэ пры розных прашкодах.

У иншых царствах заведзены парадак, каб министры раней падавали ў Думу «росписи» сваих выдаткоў. Гэтак у Италии, каторая ня большая за нашу Беларусь и бюджэт мае невялики, ўсе сьметы павинны быць гатовы за 8 месяцоў прад Новым Годам; у Дании, што ня больша за адну расейскую губэрню, и то за шэсць месяцоў прад пачаткам новаго году прыгатаўляюць рахунки выдаткоў на гэты год.

Варта было-бы и у нас зрабиць так, каб министры скарэй рупилися аб сьметы. Тады и дэпутатам работа будзе лягчэйша, и скончыцца ў тэрмин, ды ўся гаспадарка ў гасударстве будзе исьци лепей.

* * *

Дэпутаты цяпер найболей гавораць аб балканских справах, ды што правицельства павярнула палитыку на карысць сэрбоў. Кажуць, што як зямельны закон 9 ноября адлажыли на далей, дык мужыки-дэпутаты ад гэтаго вельми неспакойны.

Шмат людзей думали, што „акцябристы“, каторые ў Думе маюць найбольш силы, зробяцца больш левыми. Але Замыслоўски (дэпутат ад Виленск. губ., правы, пракурор) кажэ, што ня тольки не пашли на лева, а ешчэ больш у права.

* * *

Дэпутат *Дзюбински* (ад Тобольскай губ., трудавик) недаўна звярнуўся да таварыша министра ўнутрэных спраў, Макарова, аб справе старых Бонч-Осмолоўских, каторые сидзяць у Минскай турме ад 8 сенцябра 1907 года. Их арыштавали ў их маёнтку Блони, Игумен. пав. Минск. г. Винавацяць их у тым, што яны мели нелегальную литэратуру и вяли агитацию меж мужыками. Макаров абецаў справу скончыць скарэй.

⁂

НА БАЛКАНАХ.

С таго, што Аўстрыя забрала ў векавечнае владаньне Боснию и Гэрцэговину, найбольш шкоды зрабилося сэрбам и Чорнагорскаму княжэству. Вось гэтые два краи, як мы ўжо писали, и падняли вялики гвалт, ды стали гатавацца да вайны з аўстрыяками. Але, ведама, силы у их слабые, народ голы, и Аўстрыя напэўне уздала бы им.

Разумеючы гэта, сэрбы надумалися зьвярнуцца да Расеи с просьбаю, каб яна сказала Аўстрыи, што не згаджаецца на прылучэньне да яе Боснии и Гэрцэговины. Ў Пецербург прыехаў сын и наследник сэрбскаго караля, а з им разам дэпутаты ад сэрбскаго и чорнагорскаго народу.

Трэба сказаць, што, як пишуць усе газэты, расейски министэр заграничных спраў, Извольский, раней за других ведаў аб плянах Аўстрыи и згодзиўся на тое, каб яна завладала назаўсягды Боснией и Гэрцэговинай, думаючы за гэта дастаць што-колечы карыстнае для Расеи. Але руские газэты и ўсе, хто займаецца у нас палитыкай, падняли крык проци Извольскаго и яго работы, кажучы ў адзин голас, што Расея не павинна пазволиць Аўстрыи забираць славянскую зямлю и крыўдзиць сэрбоў. Па розных гарадох адбываюцца сабраньня, на каторых каторых кажуць аб гэтых справах. У Пецербургу палиция прашкадзала гэтаму, и нават выйшоў скандал, каторым занялася Дума и зрабила аб им запрос министру.

З гэтаго видаць, што ў Расеи ня ўсе думаюць так, як министэр; вось чаму сэрбы маюць надзею на помач руских. Хаця гэтая надзея мусиць николи ня споўницца: Расея ня можэ пачынаць вайну, бо ешчэ не ўмацавалась пасьля вайны з японцами, не нарыхтаваўся парадак у гасударстве, нехват грошы. Дый карысьци ад вайны для Расеи трудна чакаць.

З усяе справы, апроч Аўстрыи, скарыстаў тольки князь болгарски, Фэрдынанд. Гэты князь згаварыўся з аўстрыяками, што Болгарыя будзе сядзець циха и не прашкодзиць Аўстрыи ни ў чым, кали яна згодзицца на абъяўленьне Болгарыи незалежным каралеўствам, а яе князя — каралём. Але залежнасць болгароў ад Турции, як мы ўжо писали, была тольки на паперы, дык народу болгарскаму ниякой карысьци не прыбыло. Вышла нават шкода: ўсе славяне настроены цяпер проци Болгарыи, дый турки, як прыдзе час, могуць ешчэ уздаць ёй. Вось ужо и ў самай Болгарыи ёсць немала людзей, нездаволеных палитыкай свайго князя: некольки дэпутатоў у Народнай Думе написали пратэст, у каторым кажуць, што без воли ўсяго народу министры ня мели права прызнаць князя за караля, и за гэта их трэба пакараць. У Македонии рэволюционэры згаварываюцца нават забиць болгарскаго караля Фэрдынанда.

Чым усе тые справы скончацца, пакуль-што сказаць трудна. Адно тольки ведама, што кали пачнецца вайна, то пойдзе па ўсей Эўропе, а яки канец будзе такой завирухи — невядома.

У ВАСТРОЗЕ.

—)-(—

Нудна Сьцёпцы за рашоткай,
Нудна, эх, старому!
Плачуць думки, рвуцца думки
Сьцёпкавы да дому.
Дома жонка, дома дзетки...
Бог сьвяты их знае,
Як жывецца небаракам
Там у родным краю!
Ходзиць Сьцёпка з вугла ў вугал,
Гляне у ваконцэ:
За рашоткай видно небо,
Хмарак валаконца.
Эй, хмарынки, плывицё вы
У старонку тую,
Гдзе пакинуў я сямейку,
Хатачку старую!
Ох паплыў бы я, здаецца,
Хмарки, разам з вами,
Каб на вёску сваю глянуць
Нудными вачами.
Там, далёка, за дамами
Разляглося поле,
Лес—гаёчэк, дол, курганы...
Эх, прастор там, воля!
А у поли дым синее —
Бульбу люд капае;
Сьцёпка ж бедны так марнее,
Долю праклинае...
Ляжэ Сьцёпка спаць на нары
И праз цэлу ночку
Ўсё аб роднай вёсцэ сьницца,
Аб родным куточку.
Нудна Сьцёпцы за рашоткай,
Нудна, эх, старому!
Плачуць думки, рвуцца думки
Сьцёпкавы да дому.

Якуб Колас.

КАЗКА
аб японским каменшчыку.

Написаў МУЛЬТАТУЛИ.

Шмат гадоў таму назад жыў чалавек, каторы займаўся дабываньнем из скалы каменьнёў. Некарыстная была гэта яго работа: працаваў шмат, заплату атрымоўваў саўсим малую, дык и ня мог цешыцца з гэтакай незавиднай доли.

Аднаго адвячорка ўздыхнуў глыбока, бо такиж цяжкая была яго праца, и адазваўся:

— О, каб жэ я быў багаты и мог спачываць, ничога ня робячы, ў халадку на зялёнай мураве, ды выпиваць смашное винаграднае вино, — то-ж бы жыцьцё было!..

И ў гэту минуту зышоў анёл з неба и сказаў:

— Будзе так, як хочэш!

И быў багаты, спачываў у пярынах, еў смашна и пиў дарагое винаграднае вино.

И здарылося вось што: ўбачыў, як праезджаў кароль таей зямли. Ездаки папераджали яго карэту и ездаки паступали за карэтай каралеўскай; над галавой жэ караля нясьли залацисты бальдахим.

И кали ўгледзиў гэта наш багатыр, маркотна яму стала, што над галавой яго нима залацистаго бальдахиму, дый стаў изноў нарэкаць на свою долю:

— Хацеў бы каралём быць! — уздыхнуўшы цяжка так ён адазваўся.

И зышоў анёл з неба и сказау:

— Будзе так, як хочэш!

И быў каралём. И шмат ездакоў папераджали карэту яго, и ехали яны так сама за карэтай, и над галавой яго нясьли залацисты бальдахим.

А сонцэ палило агнистыми праменьми и пражыло зямлю, аж засыхали травы.

И скаржыўся кароль, што сонцэ твар яму палиць, мае моц над им вяликую; стаў ён изноў нарэкаць на сваю долю и вось, уздыхнуўшы глыбока, сказаў:

— Хацеў бы сонцэм быць!

И зышоў анёл з неба и кажэ:

— Будзе так, як хочэш!

И быў сонцэм. И пасылаў прамени ў высь и ў низ, на права и на лева и ў сюды навокол.

И палиў травы и кветки, што расьли на зямли, и выхуханые твары князёў, што панавали на зямли.

И здарылося, што чорная вяликая хмара затрымалася миж им и зямлёй и загарадзила дарогу агнистаму сонцу.

Угнявило яго, што нехта пасьмеў исьци проци такой силы, ды стаў скаржыцца, што хмара моц над им мае вяликую. И нарэкаў на сваю долю.

И захацеў быць хмарай, што мацнейша за сонцэ.

Тады зышоў анёл з неба и сказаў:

— Будзе так, як хочэш!

И зрабиўся ён хмарай: затрымливаўся памиж сонцэм и зямлёй и не прапушчаў праменёў, аж зазелянелася трава.

И паслаў на зямлю дошч праливўны, аж разлилися рэки, и паводки пазнасили дабытак.

Бязмерным заливам пусташыў ён паля.

И накинуўся на скалу, але скала не паддавалася; напусьциў на яе дошч густы и доўгатрывалы, але скала стаяла моцна на сваим мейсцу.

Тады задрыжаў страшэнным гневам, што скала не хацела паддацца, што моц яго вадзяная ничога не варта, и злосна стаў нарэкаць:

— Скала мацнейша за мяне! Хачу скалой быць!

И зышоў анёл з неба и сказаў:

— Будзе так, як хочэш!

И быў скалой вяликай, моцнай. И ци сонцэ палила, ци дошч лиўся, — стаяў ён горды, ненарушэны.

Аж вось прышоў чалавек з матыкай, вострым далатом и цяжким молатам. И чалавек гэты, дабываючы каменьня са скалы, калечыў яе.

Тады сказала скала:

— Што гэта? Чалавек той мае моц большую за мяне и з маей паставы выдзирае каменьня?!

И стаў нарэкаць на долю сваю:

— Я слабейшы за яго... Хацеў бы я быць гэтым чалавекам!

И зноў анёл зышоў з неба и сказаў:

— Будзе так, як хочэш!

И зрабиўся ён каменшчыкам. И працаваў пастараму вельми цяжка за малую плату, и... быў здаволены.

Сабраньне (митинг) турэцких кабет у гор. Салониках.

Дагэтуль кабеты ў Турции ня мели нияких правоў ды ешчэ менш свабоды за мушчын туркоў, каторым султан николи не даваў многа воли. Як пачалася рэвалюция, кабеты прылучылися да яе и не мала памагли у здабыцьцю констытуции. Цяпер няволя их скончылась, и кабеты разам з мушчынами займаюцца палитыкай, збираюцца на митинги, працуюць над устройствам новаго жыцьця.

Аб усём па троху.

—о—

Як ваююць з пьянствам у Англии. Кали палиция пабачыць пьянога чалавека на вулицы, дык зараз вядзе яго ў вучастак. Кали гэты егомосць кажэ, што ён саўсим цьвярозы, дык павинен вось што зрабиць. Перш-наперш павинен прайсьци праз вузкую чорную даску, пасьля сказаць 2 вельми трудные словы: „джэнэрал-консьцитушыонал“ и „тэррыторыал-арми“, а ўжо наканец дастаць рукой да вяликаго пальца наги. Кали хто кепска вытрымае гэты эгзамин, дык плациць (за тое, што пьяны зъявиўся на вулицы) ў гарадзкую кассу 10 шылингоў (каля 5 руб.).

У **„исьцинна-руских“ людзей** нешта кепска чуваць, бо, ня личачы таго, што ад их адлучылося шмат людзей, каторые записалися ў товарыство Михаила Архангела, ешчэ выступило праз апошние 8 месяцоў 235 чалав. „K. L.“

Кары сьмерци па ўсей Расеи бываюць па кольки што дзень, без перастанку. За астатние дни, напрыклад, ў *Варшаве* павесили па прыгавору ваеннаго суда Венчыка и Генрыхоўскаго. У *Томску* павесили Блинова, Тулускаго, Пустынникова, Останкова и Герасимёнка. У *Екатеринбургу* прыгаварыли да сьмерци 4 мужыкоў за забицьце татарына. (Р. Сл.) У *Царыцыне* асудзили на сьмерць мужыка Родзина за грабеж и забицьце. У *Томску* прыгаворэна 5 чалавек за грабеж почты. (Р.Сл.) У *Нижним-Новгородзе*, ў турме, павесили 4 чал. за экспропрыацию. У *Екацерынбургу* павесили 2 за грабеж мужыка. У *Рызе* асудзили на сьмерць хлапца 19 гадоў за грабеж канторы. У *Харкове* прыгаварыли на сьмерць 6 чалавек, каторые напали на маёнтак. У *Екацерынодары* прыгаварыли Алексея Савина на сьмерць, што напаў з рэвольвэрам. (Р. Сл.)

ЗАБЫТАЯ ХАТКА.

Над соннай далинай
Видаць хмызнячок,
Пры им сирацинай
Хацинка-ламок.
Жыве там гаротны
Дзядуля з дня ў дзень,
Збалелы, маркотны,
Снуе тольки цень.
Кались быў ён молад,
Дуж быў, як той леў;
И холад и голад
Ен за ништо меў.
Жыцьцё праминула,
Як сон той вясной, —
Старога сагнула
Беда, неспакой;
Меў дзетак—вось сына
Забрала вайна,
Другога машына
Ў магилу зьвела;
За ими и маци
Пашла на той сьвет...
Астаўся у хаце
Адзин-адным дзед.
Сядзиць скачанеўшы,
Сагнуты дугой,
Ня пиўшы, ня еўшы,
З нямою душой....
Вихура за хатай
Гудзиць и шумиць,
С пагудкай заклятай
У шыбы гручыць.
И як бы галосиць
Над им сиратой
И нибы то просиць
На вечны спакой...
Крапиўся дзядуля —
Займацца стаў дух,
Прышла сьмерць-зязюля,
Як сьвечка патух.
Чырвонае сонцэ
З-за лесу ўзышло,
У хатцэ ваконцэ
Агнём залило,
Ды хатка пустая —
Ўжо дзеда нима!
Цяпер там гуляе
И холад, и цьма.

Минск. **Галубок.**

Гутарки аб гаспадарцы.

Написаў СЭМПОЛОЎСКИ.

—о—

V.

Гаворачы аб тым, як кормяцца расьлины, мы ўжо сказали, што гарох, выка, канюшына и падобные им расьлины могуць сцягиваць с паветра ў зямлю навоз, дык пасьля их збожэ добра родзиць. У нас на папары ничога николи не расьце, и папар пустуе; а за границай мала гдзе убачыш папар: там аўсянишчэ з восени падгорываюць, а вясной вывозяць ужо гной, загорываюць яго и сеюць выку; гэтай выкай лепш пракармиць можна скацину, як на пустым папары. Як тольки выка падрасьце (—а касиць лепш тады, як яна цьвяце, не дапускаючы да струкоў, бо надта работа ўся спозницца), яе збираюць и зараз жэ, не чакаючы, загорываюць, а ўжо пазьней, як земля пралляжыць два тыдни, сеюць жыта. У нас гаспадары ганяць сяўбу ў адсеве и кажуць быццам гэта шкодзиць жыту, але папраўдзи то яно бывае затым, што найчасьцей гаспадар пашкадуе ци выки ци гароху скасиць тады, як яны цьвятуць, и пакидае на насеньне, дый як збярэ, то земля ешчэ ляжыць непрыгорана,—а гэта найгорш. Каб у адсеве можна было сеяць, трэба рана скасиць выку ци гарох на корм, ды зараз падгараць поле; тады и жыта будзе добрае, бо земля збагацицца азотам, и папар пусты ня будзе.

У кануы скажэм, што цяпер часта сеюць адна расьлину тольки на тое, каб яна багацила зямлю азотам и каб пасьля яе загараць на гной Гэтая расьлина завецца *лубин.*

VI.

Лубин бывае траяки *Жоуты* лубин расьце найлепей на пяску, дае больш зельля, а менш зерня; *сини* и *белы* лубин любяць цяжэйшую, глинистую землю, больш даюць зерня, за тое скупей на зельле. Усе гэтые гатунки лубину любяць, каб патрапиць пасеяць их у сыраватую зямлю (— ў мокрай, балоцистай яны прападаюць), ды каб пашэнцило сыраватае з дажджами лета; праўда, выходзяць яны добра и ў сухие годы, але ўсёж таки горэй

Пад лубин трэба гараць зямлю з восени, каб яна ў скибах прамёрзла; вясной заорываюць други раз, тады сеюць лубин и прыбарониваюць. Трэба глядзець, каб зерняты залишне глыбока не пападали ў зямлю—не глыбей, як на адзин цаль. Сини и белы лубин можна засыпаць глыбей за жоўты.

Купляючы зерне лубину трэба пильнаваць, каб яно блишчало, не было зялёнае, ци сциснутае з двух бакоў, бо гэта значыць, што яно нясьпелае; добрае сьпелае зерне звиниць, як перасыпаюць яго з руки ў руку; заплясьнелы-ж лубин сеяць не варта, бо ничога з яго ня будзе.

Сеюць лубин, як трава пашла ў рост, у другой палавине апрыля, на Юрья Сеючы не на насеньне, а каб зааraць пад жыта, можна да сяўбы прыступиць и ў маи месяцы. На дзесяцину идзе насеньня синяго и белаго лубину 75—80 гарцоў, а жоўтаго менш, бо ён дае гусьцейшые кусты и зернята яго меншые. Трэба помниць, што так густа засеяны лубин дае ураджай, каторы сьпее увесь адразу, ў вадным часи, дый саўсим пакрывае зямлю, а гэта мае вяликае значэньне на папраўку зямли; кали-ж пасеяць рэдзей, то зямли скрось не пакрые, и карысць будзе меншая, ды нават як пойдзе на насеньне, то будзе с тым лубинам шмат клопоту, бо пакуль адны струки будуць пасьпеваць, другие будуць ешчэ красаваць, а трэйцие изноў высыпацца пачнуць.

Часам бывае, што па сяўбе выпадзе сильны дождж, а потым пойдзе суш. Тады земля збиваецца, робицца як-бы скарупа ци кара на рали, и лубин ня можэ выбицца с-пад яе. Тады ня трэба трацiць часу и шкадаваць, што часць лубину прападзе, а трэба забаранаваць поле лёгкай бараной; бяз гэтаго ўсё змарчуецца.

Пакуль лубин малы (—а расьце ён памалу), абседае яго празнае зельле. Такое зельле можна спасьвиць авечками, пилнуючы, каб не абъелися, як гэта бывае ад канюшыны. Лубинова трава и сена ани зярно на корм ня го́жэ, бо ўсё гэта горкае; ядуць яго авечки, а, вымочэнае у праточнай вадзе, будзе есьци и скацина; але гэтаго рабиць мы не радзим, бо надта часта з гэтаго бываюць вяликие страты и упадак на скацину. Авечки найлепш ядуць лубин нават нямочэны, але лубиновае сена задаваць им трэба па троху кожны дзень, — асабливе спачатку.

Кали збираюць лубин на насеньне, уважаць трэба, каб тольки трэцяя часць струкоў дасьпела, бо иначэй надта шмат яго высыпаецца; тады яго струки абрываюць руками (—гэта няспорная работа и надта дарагая), або жнуць. Касиць лубину не выпадае, бо надта шмат высыпаецца. Зжаўшы лубин, пакидаюць яго у жменях ня больш як да поўдня, а пасьля або вяжуць у чубы, або складаюць у такие копки, як канюшыну. Часам робяць и вяликие копки; тады першы рад ставяць стоймя, а за тым накладаюць на яго лубин камлями на двор и копчаць на вярху саломай. У таким стажку лубин можэ стаяць доўга, кали ён рыхла зложэны и кали вецер яго прабирае.

Трэба сказаць, што лубин сушыць трудна, бо надта ён сачысты; а пэрэварочваць яго ня гожэ, бо струки вельми абиваюцца. Дык цэлая штука ў тым, каб зжаць яго ў самую пару, як ён чуць-чуць пасьпеваць пачынае; дасьпее ён ужо зжаты. Каб высушыць и звесьци лубин, не паабиваўшы струкоў, высьцилаюць вазы пасьцилкаю. Складаць лубин трэба пад стрэхаў, а вымалациўшы зярно ня трэба насыпаць груба у аруды, бо ад гэтаго яно грэецца и псуецца.

Найчасьцей лубин сеюць на гной. Загорываць яго найлепшы час тады, як ужо ёсць струки. Праўда, найбарджэй згнивае ён пад зямлёй, кали яго скасиць у цьвету. Але багацейшы и спарнейшы для гнаеньня поля будзе ён тады, як ужо мае добрые струки, и вось гэтак загорываць яго найлепей, кали сеюць лубин пад жыта. З загорываньнем лубину пад жыта трэба мяркавацца так, каб земля вылежалася и каб не спазьницца з сяўбой жыта; найлепшы час для гэтаго у нас 2—3 нядзели па Пятрэ.

На гной пад ярыну лубин рэдзей сеюць; пры гэтым трэба уважаць на тое, што лубин надта шмат зернят высыпае, каторые вясной паўсходзяць у ярыне, а тады цяжка будзе дасушыцца яе. Дык вось чаму трэба пачэкаць з гараньнем, пакуль насеньне лубиновае пад восень не высыпецца и не прагние, а тады ўжо гараць. Пакидаць жэ незаораны лубин пад ярыну на ўсю зиму да вясны нельга, бо ярына тады найчасьцей благая бывае.

Аручы лубин, да плугу прыладзиць трэба прут жалезны так, каб ён гнуў лубин пад скибу, и пильнаваць, каб земля шчыльна яго прыкрывала. Заместа прута можна и ланцуг ци вяроўку грубую увязаць адным канцом да стэльваги плуга, ци да рагача сахи, а другим канцом да ручки. Вяроўка павинна висець свабодне, сярэдзинай да зямли. Аручы, яна лубин прыхиляе.

Мы радзим чытацелём папрабаваць сеяць лубин, ды так, як тутака написана. Добрае гэта зельле, многа карысьци даць можэ и зернем (каторае не шмат працы каштуе, а цэну мае добрую), и тым, што лубин мае корэнь доўги, каторым дастае пажыву с такой глыбини, скуль ниводная расьлина цягнуць пажывы ня можэ. Ды ешчэ, як мы ўжо казали, лубин багациць зямлю азотам.

С польскай мовы пераглумачыў

Антось Асина.

З Беларуси и Литвы.

(Ад нашых карэспандэнтоў).

У **Вильни** закрыли литоўскае товарыство „Auszra“, каторае шырыло прасьвету миж литвинами.

М. **Лебедзево** Вилейскаго пав. У тым тыдни с панядзелку на ўторак спалилися у нас два гумна разам з усим дабром, кормам, з сечкарней и малатарней. Пажар пачаўся ад гумна Михася Минтоўскаго, а пасьля агонь перайшоў и на гумно ўдавы Блинихи. Людзи кажуць, што будынак быў падпалены, дык палиция арыштавала Юрэвича и 2 Лашкоўских, каторые ў дзень прад пажарам билися з Михасём Минтоўским. Добра, што ешчэ будынки были застрахованые.

Ў **Маладэчне** ў тую самую ноч спалилася некольки хат. **Батрак.**

З **Парафьяноускай** воласьци, Вилейскаго павету, Виленскай губ. Шмат зямли ў нашым павеце перайшло з рук памешчыцких у мужыцкие, и з прошлаго году многа валасных сходоў аблажыли гэтые земли мирскими зборами па 33 капейки за дзасяцину и болей, а голасу на сходах пры распараджэньню гэтыми грашми тым гаспадаром не дали; апроч таго з их жэ бяруць и за надзельную зямлю. Найгорш тым, што купили праз крэсцьянски банк: тых зараз абкладаюць; выходзиць, што и ў банк плаци, и ў воласць; а другие жыцели воласьци, хоць и маюць карысць ад яе, але ничога на мирские расходы не плацяць. Выходзиць, быццам плациць мужык за тое, што ён мужык. Было-б справедлива, каб плацили ўсе, хто ў воласьци зямлю мае, каб была „ўсесаслоўная“ воласць. **Порплишчанин.**

М. **Даугиново** Вилейск п. Виленск. г. Нима у нас праведзенай па трубах вады. Хаця нам ня стыдна, бо ў нашай сталицы, Вильни, дума дагэтуль не завяла вадаправоду. Есць за тое у нас з 10 баб и мужчын ваданосоў. Идуць у ваданосы такие людзи, што ня маюць ни грунта, ни фунта! Жывуць яны так, што такога жыцьця ня вытрымае и быдла, але чалавек бедны вытрымливае. Вось даставали ваданосы па 4 залатоўки за год; потым, як стала дарагоўля, накинули им ешчэ залатоўку. Але гэтым так сама не прахарчуешся. З бяды и голаду нашы ваданосы зрабили забастоўку. Хочуць рубель за поўгода за пару вады. Адны гаспадары згодзилися плациць 1 руб.; другие баяцца, каб ваданосы не разбагацели, и не уступаюць.

Даугиноуски.

Г. **Радашковичы**, Вилейск. п. Виленск. губ. З мястэчка ехали позным вечарам шасой на станцию 5 фурманак с пасажырами. Кали яны выезджали з лесу, гдзе канчаецца шосэ, пачынаецца дрэнная дарога, дык напали неякие людзи з рэвальвэрами и, прапусьциўшы 4 фурманки, аграбили астатнюю, забрали 15 руб. и зэгарак. Стары радашкоўски звошчык, Довид Срэбник, пачаў бараницца, дык яму моцна ўдарыли вока. Цяпер выйшла, што гэтыми безчэльными зладзеями, што абдзираюць бедакоў, были тутэйшые хлопцы Их усих 8 чалавек арыштавали. Яны з в. Селедчыкоў и в. Раўцэвич. Гэтакога разбою у нас николи не было, и ў дзень и ў ноч людзи спакойне ездзили.

Крэсиво.

М. **Гарадок,** Вилен. г. Вилейск. п. 7 акцябра ў дзень напали 3 зладзеи на майстра, што робиць зэгарки, Витала и рэзника Лапидуса каторые ишли з гарадка ў Радашковичы. Разбойники адабрали ад беднаго майстра тры зэгарки и грошы, а у Лавидуса грошы и дакумэнты.

3 акцябра па гасцинцы Гарадок—Ракоў изноў аграбили 5 купцоў. Зладзеи пабили купцоў, парвали на их адзежу, шукаючы грошы, прастрэлили каню вушы, видаць, хацели забиць яго. Нашы сталые беларусы на такие зладзейства не адважаюцца, бо маюць ешчэ старасьвецкае суменьне. Малодшые людзи старасьвецкие правилы аткинули, а новых им нихто не ўлажыў у галаву. Каб было добрае устройства жыцьця, были школы добрые, грамадзкие суполки, чытаньня, библиотэки, газэты, то ничога такога не было бы. Болей вучоные людзи (интэлигенцыя) и хацели бы што рабиць для вёски, але руки яе зьвязаны. Дык вось некаторые хлопцы так дзичэюць, што ўжо идуць на ўселякую распусту.

Какись адзин немецки вучоны сказаў. „будуйце больш вучылишч, шпиталёў, завадзице помач бедным, тагды и астрогоў менш трэба будзе.“

К.

Наша **Рукойнская воласць** Виленскаго п. ляжыць пад самай Вильняй. Астатними часами пачалися тут разбои. Недаўна Ю. Гайдукевич варочаўся з Вильни да сваей вёски Улан. Напала на яго двое людзей, збили яго и зацягнуўшы ў роў, прыциснули каменьми. Неякие людзи знайшли яго чуць жывога; цяпер ён у бальницы. Ен кажэ, што гэта зрабили яго сын и швагер. Яны, быццам, били и прыгаварывали: „на што ты други раз жаниўся!“ **Nihil.**

Лидзк. п. Вилен. г., в **Задворчаны**, Белицк. вол. Недаўна выпаў град, як добры арэх; ён пакрыў зямлю на вяршок.

У в. Осово згарэли 4 хаты ў ночы, кинуў нехта не туды, дзе трэба, акурок.

У нас найстарэйшы дзядуля з в. Фальковичы мае 106 гадоў, ешчэ здатны хоць куды; памагае сыну ў гаспадарцы.

У м. Нецеч. 26 сенцября у двор наняли кабет капаць бульбу па 20 кап., а потым плацили па 15 кап Бабы акружыли дом, гдзе быў аканом, и крычали цэлую гадзину, каб им дали 20 к.; тагды им выдали карточки на 20 к.

У гэтым жэ маёнтку парабки нарэкаюць, што у сьвята их выпраўляюць з розными транспортами; але парабками тутака пахвалицца ня можна: яны гарэлкай гандлююць, дык за тое и ў свята им нима адпачынку. **А. Лось.**

У м. **Нецечы** Лидзк. п. Вилен г ў новым доме пры касьцеле людзи збираюцца адкрыць хаўрусную краму. Гандляры з м. **Белицы** не прыхильны да гэтаго, бо кали адкрыецца ў Нецечы крама, то им адабье гандэль. Хаўрусные крамы были бы для нашых селян ешчэ карыстней, каб там мужык мог ня тольки купляци тавары, але и прадаваць сваё дабро. Карыстны так сама суполки, каб хаўрусам выраблядь масла, завадзиць лепшую скацину и др. **Галубок.**

В Ганцэвичы, Ганц. вол. Лидзк. п. Вил. г. Нашэ Селецкае обчэства зарабляе найболей грошы сплавам дрэва па Нёману. Маладые працуюць на гуце Краеўскаго; але заработки гэтые мужыки акуратне дзеляць з манаполькай, сыпяць грошы, як у Нёман. Мужыки у в Ганцэвичы не стыдаюцца сами па хатах гандляваць гарэлкай, каб слабы чалавек мог пьнстваваць заўсягды и ў дзень, и у ноч. У нас у губэрни ёсць кольки воласьцей, гдзе пастанавили мужыки цьвёрда, каб нихто з хат ни па вёсках, ни па мястэчках не прадаваў гарэлки, ды за гэта караюць штрафам У тых валасьцях и пьянства адразу паменьшается, бо нима пад носам бутэльки. **И. К.**

У **Минску** 25 сенцябра палиция, шукаючы „экспропрыятароў“, што абрабавали почту у Бэзданах, арыштавала на брэсцким вагзали кале 20 маладых людзей. Але потым выйшло, што гэта грамада заграничных студэнтаў; яны ехали для пазнаньня краю. **М. С.**

У в. **Русаковичах** каля Рудзенска (Игум. п. Минск. губ). муж. напиўш. манапол. за дзеўку зарэзали сцызорыкам нейкаго Виктара. Палицыя арыштавала 2 мужыкоў; кажуць, быццам збила их, хаця недаўна глаўны министэр Столыпин даў строги прыказ ня биць арыштованых

У маёнтку **Городишчэ** спалилася сырабойня (гумно) з дабром Арыштавали 4 мужыкоў з в. **Турца;** винавацяць их у тым, што гэта их работа. Будынак и дабро было застрахована. Яки быў сэнс падпаливаць? Гэта мог зрабиць хиба тольки дурны чалавек. Памешчыца Ван. дастане добрые грошы, и па ўсём, а чалавек сам сабе адкрывае дарогу ў катаргу. **Ц.**

Барысоуск. п. Минск. г. Хаця у нас земства чыноўницкое, а не выбарнае, як у Расеи, але ўсё гэта лепей, як ниякое. Вось, земства, кали мужыки пастановяць прыгавор, дае пажарные помпы и падмогу грашми на пажарную дружыну. Таки прыгавор трэба даць земскаму страхавому агенту, а ён ужо возьме на сваю галаву ўсе клопоты з земскай управай Гэтак пажарные дружыны заведзены ў м.**Смолевичах**, у с. **Кишчына Слобода**. М. **Пуховичы,** Игуменск. п., дастало ад земства помпу и падмоги 800 руб. **Банадысь.**

М **Плешчэницы**, Минск г. Барысоўск. пав. У нас ва ўсяки ўторак кирмаш—гэтаки самы кирмаш, як аписываў „Тамаш Булава“ ў „Н. Н“. 22 сенц. адзин чалавек з вёски **Антоноука** напиўся на кирмашы, як дзюравы бот, а едучы дамоў ён не абидзиў и Корэньскую карчму. Назаўтра ён аглядзеўся,—нима 165 руб. Нехай сабе ён напишэ на сьцяне ў хаци: пей, але розуму не прапивай!

М. Пекны.

С. **Остромэчэво** Брэсц. пав. У нас у Гродзеншчыне шмат зямли купляюць мужыки праз кресцьянски банк; у Гродне ў банку ляжыць ужо 9,000 купчых мужыцких. Мужыки хацели купиць маёнтак **Ставы,** але яго купила игуменья Леснянскаго манастыру. Але цяпер яна адрэклася и прадала мужыкам, бо не было спакою: мужыки ўсё рабили шкоды, были и пажары. Мужыки плацяць надта вяликую цэну—па 180 руб. за дзесяцину.

Nemo.

ЛИСТ ДА РЭДАКЦИИ.

У часи вайны з японцами ў Пецербургу служачые ў *„Комитетъ по техническимъ дѣламъ при отдѣлѣ промышленности“* сабрали крыху грошэй для падмоги бедным семействам раненых и забитых на вайне салдатоў. З гэтых грошэй выдаецца падмога (10—20 руб.) и цяпер усим тым, хто прышле ў камитэт прашэньне и сьвидзецельство ад воласьци, што быў на вайне и збяднеў праз яе; у сьвидзецельстве павинна быць акуратне аписана палажэньне таго, хто будзе прасиць падмоги.

Адрэс камитэту таки: *С.-Петербургъ, Министерство Торговли и Промышленности, Отдѣлъ Промышленности, Комитетъ по Техническимъ дѣламъ.*

Беларус.

У восень.

(Пасьвяшчаецца Якубу Коласу).

Агалели ўсюды нивы,
Лист пажоўк на дзеравах;
Вецер неяки плаксивы
Сьвишчэ чортам у палях.
Хмары цэлыми гарами
Ў цёплы край усё бягуць
И нешчасьця са сьлязами
Нашы ў край той панясуць.
Дождж и ў дзень, и ў ноч лиецца,
За гразёю не прайсьци.
Жыцьцё пеклам так здаецца,
А тут дзень ешчэ таки...
И ўжо кольки я не рваўся
Душу братнюю знайсьци,
Кольки радзиўся, пытаўся —
Ўсюды сказ мне быў таки:
„Для тваей душы николи
„Адпачынку не зазнаць;
„Па сваей, ци Божай воли
„Ўвесь век мусиш гаравацъ!“ —
Плачу я ў сваей нядоли,
Гледзючы на хмарны дни,
И, хоць плач мой, як у поли,
Ўсё-ж лягчэй мне на душы.

Минск. **М. С—к.**

З усих старон.

Пецербург. Прад некольками днями цэнзура сканфискавала (арыштавала) *„Dudku biełaruskuju“* Мацея Бурачка, *„Smyk biełaruski“* и „Жалейку“ Янука Купалы.

Пэрсия. Мы ўжо писали, што Саттар-Хан (глаўны камандзир рэволюционэроў) разбиў войска пэрсицкаго шаха и што яно мусило адступиць. Цяпер Саттар-Хан сядзиць у горадзе Таврызе, дзе арганизуе войска и дзелиць яго на палки. Тамака ўсе пэрсы уважаюць Саттар-Хана ўсё роўна як за шаха и прысягаюць яму на вернасць, кажучы, што лепшаго шаха яны нават и ня хочуць. Тым часам у Таврыз прыходзяць хадаки, выбарные ад народу, каторые акуратне плацяць падатки и налоги и, апроч таго, прыносяць часам вяликие грошы, сабраные на народнае дзела. Саттар-Хан паслаў тэлеграму Магомэд Али, праўдзиваму шаху, што кали ён прысягне, што николи болей ня будзе мешацца да палитыки и ня будзе разганяць Мэджылису (ихняй Думы), дык можэ спакойне вярнуцца ў Тэгэран да сваих палацоў. Але шах, думаючы зманиць народ, выдаў манифэст аб сазыве Мэджылису. Гэты манифэст написаў ён надта круцелевата, дык можэ заўсягды павярнуць яго и так и сяк. Дзеля таго пэрсицкае духавенство, каторае стаиць за народ, паслало шаху писульку, праклинаючы и называючы яго перэкиньчыком, адступником ад праўдзивай веры, бо ён быў глаўным винавайцам у пралицьцю братняй крыви; яно просиць яго завясьци изноў конституцию и выдаць шчыры манифэст аб сазыве Мэджылису. Кали ён гэтаго ўсяго ня зробиць, дык яно абъявиць сьвятую вайну процяў яго, а тады, пишуць, можэ быць яму дрэнна. „Газ.-Коп.“

Недаўно паехаў у **Пэрсию** карэспандэнт аднэй рускай газэты, каб паглядзець, што тамака робицца. Але надта гэта не спадабалося рускаму палкоўнику Ляхову, каторы камандуе пэрсицкими казаками и трымае старану шаха, бо той карэспандэнт пачаў аписываць у руских газэтах усе Ляхоўские штуки. Вось Ляхов прыказаў арыштаваць карэспандэнта, закаваць у жалезные путы, ўлажыць яму на шыю цяжки ланцуг и пасадзиць у турму. А таму, хто злавиў карэспандэнта, даў гасьцинца 50 туманоў (100 руб.). Пасьля пачали вадзиць бедака гэтаго, бадай саўсим голаго, с турмы да Ляхова, ад Ляхова да Шаха, ад Шаха до рускаго пасольства. Потым яго адвезьли на рускую границу и здали губэрнатару ў Баку; той яго выпусьциў на ўсе чатыры стараны. Каб гэта быў англичанин, то шах не асьмелиўся бы над им так здзековацца. „Рѣчь“.

Игналева сякера.

Прышоў да пана мужык Игналь прасиць аддаць яму сякеру, каторую адабраў ад яго лясьник дворны, злавиўшы с хвойкай у панским леси. У сенцах ешчэ зняўшы шапку и абцёршы нос, уходзиць у канцэлярыю, гдзе пан нешта писаў, и с пакорай, чуць пераступиўшы парог, кажэ:

— Пахвалёны Езус!...

— На веки! А хто там?

— Гэта я, паночку, Игналь, той самы, што летась прыходзиў с кабылаю абгорываць бульбу, як панская Сиўка кульгала.

— Добра, добра! — А чаго-ж гэта, што скажэш?

— Хай панская ласка будзе ня гневацца.... гэта я, паночку, прышоў да пана, як да збаўцы.... ўжо таки ўсю праўду вылажу, як на талерку....

— Ну, добра, добра! Дык чаго-ж ты хочэш? Кажы!

— Паночку! Дапраўды, и сам ня ведаю, як гэта пачаць, каб ня збицца с панталыку....

— А бадай цябе!... Гавары бардзей, бо, бачыш, часу ня маю!

— Нехай и так будзе. Каб гэта, паночку, хоць кали каму хто, што и як, знарок, ци не, малавеля, якое, сякое, такое падумаў, сказаў ци зрабиў, дык ешчэ яно ведама было бы, як, скуль, кали што и да чаго; але паночку, каб я ни тых, ни сих не агледаў, нихто, ништо, нияк, николи, никому, ничога,ниякога! А ён мне праз ништо, праз ниякое вунь што!... И за што, паночку, ўсё тое?..

— Але што и да чаго ўсё гэта?!

— Ци-ж пан ешчэ не зразумеў?...

ПАЧТОВАЯ СКРЫНКА.

С. **Шчыты** Бельск. п. Гродзен. г. **Шчытоуцу**: книги аб тым, як устроиць гаспадарскую суполку, хаўрусную краму, банчок, — паказаны ў № 15 и № 18 „Н. Н“.

В. **Верамейки** Вилейск. п. Вилен. г.: Вы пишэце, што па пляну (якога году?) ў вашай вёсцэ личыцца больш зямли, як цяпер маеце, што адграничэньне было, але мусиць пратэсту не заявили у тэрмин. Здаецца, што па законам, якие цяпер ёсць, з гэтай справай—амэн! Дума тольки выдае законы, а не разбирае справы такие, як ваша. У аграрнай (зямельнай) камисии тольки адны правые дэпутаты, нима да каго зьвярнуцца.

Хто хочэ займацца грамадзкими справами, павинен мець:

1) Сборникъ законовъ и справочныхъ свѣдѣній о печати, собраніяхъ, съѣздахъ, лекціяхъ, народныхъ чтеніяхъ, курсахъ для взрослыхъ, обществахъ, союзахъ, библіотекахъ, книжной торговлѣ, театрѣ, увеселеніяхъ и пр. сост. В. И. Чарнолускимъ. Ц. 40 коп.

2) Сельско хозяйственный музей при народной школѣ. Пособіе для устройства сельско-хозяйственнаго музея. И. Л. Скалозубъ. Съ 10 рис., изд. Девріена, С.П.Б. 1908. Ц. 65 коп.

Ў Вильне ёсць у книгарни Гиршоўскаго абок 2-й гимназии.

Кукуцишки Свенц п. Вил. г. **Ст. Сухо—му: ад И. Во—ко:** Ведаем, што шырыце думки, любице працу палажыць для адраджэньня бацькоўшчыны Беларуси; паведамице нас праз „Н. Н.“ аб старонцы, дзе вы жывецё.

Барысоу Мин. г. Ш—у: вы кажэце, што ў „Н. Н.“ мала пишэм пра сельскую гаспадарку. Гэта праўда! Мы пишэм и так, скольки можэм, але, мейсца мала. Хаця для помачы мужыцкай гаспадарцы трэба 1) добрые законы для мужыкоў, 2) шырокае земскае самоупраўленьне, 3) добрае устройства жыцьця, 4) праца самых мужыкоў. Бяз гэтых инструмэнтоў адны рады аб гаспадарцы не шмат памогуць. Рэдакция збираецца выдаваць сьцянные листы аб гаспадарцэ.

Вилейка Вил. г. **Мик. Беларусу:** шкада, што у вас нима ўжо людзей, каторые памагли бы ў бядзе таварышу!

Барысоу Мин. г **Банадысю:** аб рэлигии мы не друкуем!

М. **Долгиново** Вилейск. п. Вилен. губ. Ни у губэрнатара, ни ў канцэлярыи генэрал-губэрнатара справы аб библиотэцэ не магли знайсьци, так што и прасиць аб адкрыцьцю не было як. Даведайцесь, гдзе справа, у вуезднай палиции.

Амэрыка, Бруклин, Kensington Hold, **Язэпу Ганичу:** прышлице акуратны адрэс.

М. **Воложын** Ошмян. п. Вилен. г. **Язэпу Селму:** Вершы вашы „Весна“ ўсё ешчэ без рытму.

Рэдактор-Выдаўца А. Ўласоў.

Друкарня М. Кухты, Дворцовая, д. № 4.